

De strijd tegen kindermishandeling

Hopen dat het goed komt

Deel 2 De stilte rond kindermishandeling is een deel van het probleem. We moeten met zijn allen attenter zijn voor de signalen die op kindermishandeling duiden. En we moeten durven optreden. Het project Sensibilisatie Kindermishandeling geeft het goede voorbeeld. **Tekst Jeroen Franssen | Illustratie Nora Theys | Foto Nico Krols**

Het legertje kruisvaarders tegen kindermishandeling drijft op wilskracht. “Er wordt keihard gewerkt door professionele organisaties”, vertelt een anonieme bron. “Probleem is dat ze noodgedwongen zo hard bezig zijn met hun eigen organisatie dat er soms weinig sprake is van efficiënte samenwerking.” Intussen ontstaan er laagdrempelige initiatieven. Zo is er de werkgroep Sensibilisatie Kindermishandeling, bestaande uit onder meer CKG Het Open Poortje, het Vertrouwenscentrum Oost-Vlaanderen en het Regionaal Welzijnsoverleg Waasland, die het voorveld (ook de nuldelijn of voortraject genoemd) probeert te bereiken. Het gaat om OCMW-medewerkers, onthaalouders, kinderdagverblijven, jeugdmedewerkers of mutualiteiten. De belangrijkste doelen van het project zijn de aanpak van kindermishandeling te verbeteren en de handelingsverlegenheid te verkleinen.

MACHTELOOSHEID

“Geloof me. Niemand wil in de buurt komen van wat naar kindermishandeling ruikt. Mijn vader was gestoord. Een harde werker, maar agressief. Iedereen wist dat. Hij heeft zowel mij als mijn stiefzussen verkracht. Ik durf hem nu te haten. Ik heb hem aangeklaagd toen ik al in de dertig was. Hij is gestraft. Jammer dat het zolang heeft moeten duren. Jammer dat er toen niemand was die zich durfde moeien.” (Hilde, 39)

“Het is mooi geweest”, knikt Willy Reyniers. Hij is net met pensioen gegaan. “Ik was medewerker van een CLB (Centrum voor Leerlingenbegeleiding, nvdr) en heb mijn werk graag gedaan. Jammer van dat voorval.

SCHOLEN

De scholen worden niet rechtstreeks betrokken bij het project Sensibilisatie Kindermishandeling. Die kunnen een beroep doen op de CLB's. Via Integrale Jeugdhulp wordt er aandacht besteed aan vorming rond kindermishandeling, preventie en detectie door de CLB's. Daarnaast was er het POV-project (preventieprogramma's voor scholen) dat de scholen expliciet als doelgroep benaderde.

Het zal me blijven achtervolgen. In de school waar ik werkte, zat er een kindje met een lichte mentale achterstand. Ze heette Milena. Tien jaar was ze. Spreken deed ze nooit. Milena kwam vaak naar school met verwondingen. ‘Gestoten’, zei de moeder dan. Het klopte niet.”

Wanneer er een vermoeden van kindermishandeling bestaat, is het vaak moeilijk om een school tot actie aan te zetten, zegt Reyniers. De situatie is te delicaat. “Milena kwam op een dag niet opdagen. Bleek dat ze al een week in het ziekenhuis lag met een gebroken heup. Haar ouders hadden haar nog niet bezocht. Later kwam ze naar school met brandwonden op

Arnold Schaek (directeur Het Open Poortje): "Het voorveld moet gesensibiliseerd worden inzake kindermishandeling."

haar rug. Toen heb ik ontdekt dat de vader een gewelddadige man was, net als haar twee oudere broers. Ik heb die vader een voorstel gedaan. Ofwel zocht hij mee naar een goed internaat voor Milena, ofwel belde ik de politie. Hij heeft mij met de dood bedreigd."

Wonder boven wonder mocht Milena toch naar een internaat. Maar de weekends dat ze naar huis moest, kreeg ze de volle laag. Door 'haar schuld' moest de vader een internaat betalen. Milena kreeg geen warm eten. Moeder kookte alleen voor de anderen. Reyniers: "Een half jaar later kwam ik te weten dat de vader Milena wilde weghalen uit het internaat. Ik heb er alles aan gedaan om dat te voorkomen. De directeur van de nieuwe school vond dat de ouders een tweede kans verdienden. Ik heb hem gesmeekt Milena niet op te nemen, vergeefs. Uiteindelijk gaf een procureur hem zelfs gelijk. Nog geen twee maanden later hebben ze haar op zolder gevonden. Milena was dood. Ik heb me nooit machtelozer gevoeld."

HANDELINGSVERLEGENHEID

"Ik ben mishandeld tot de laatste dag dat ik thuis ben weggegaan. Dat was vorig jaar, toen ik 18 werd."

VRIJWILLIGERS

Homestart is een Nederlands project dat volledig draait op vrijwilligers. Ouders met jonge kinderen tot en met zes jaar oud krijgen praktische hulp en vriendschap door middel van huisbezoeken. De gezinnen geven zelf aan welke steun ze verlangen. Homestart wordt in meer dan 67 gemeenten aangeboden (www.home-start.nl).

Sindsdien ben ik al drie keer opgenomen in de psychiatrie. Ik zou zo graag mijn geheugen stofzuigen. Al die viezigheid eruit. De keren dat ik hem oraal bevredigde terwijl hij vrouwenkleren droeg. De keren dat ik pornografische brieven moest schrijven voor zijn geheime vriendjes. Hij dicteerde. Ik zat in de lagere school. Hij vond dat een goeie schrijfoefening voor mij." (Britt, 19)

"Het gevoel dat Willy beschrijft, ken ik goed", zegt Arnold Schaek. Hij is directeur van Het Open Poortje in Schilde, een Centrum voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning. "Ik heb al wat kinderen zien komen en gaan. Sommige drama's laten je nooit meer los. Zo werd hier een paar jaar geleden een kindje ondergebracht. Heel kort maar. Er was een stevig conflict tussen de ouders. De grootmoeder zou mee voor de opvang zorgen, maar hield het na een jaar voor bekeken. Het kind is dan toch terug bij de mama beland. Zij had een nieuwe vriend, een agressieve man. Die heeft het kind zwaar mishandeld. Met de dood tot gevolg. Heel pijnlijk." Bij het zoeken naar een geschikte vervolghulp moet je vaak voor de minst erge oplossing kiezen, zegt Schaek. "Er is geen ruimte voor nazorg. Ook integrale jeugdhulp biedt daar geen ruimte voor. Er is eveneens nood aan longitudinaal onderzoek, om een kindverhaal te kunnen volgen gedurende de volledige jeugd. Maar op een bepaald moment moet je als hulpverlener de wisselstok doorgeven aan andere partners. Je bijdrage eindigt. Nieuwe crisisaanvragen slorpen al je aandacht op. Je kan dan alleen maar hopen dat 'het goed komt'. Er wordt echter nog altijd even hard 'gejongleerd' met kinderen als vroeger, want alles moet sneller en gedifferentieerder."

HERKENNEN EN INGRIPPEN

Het dodelijke voorval heeft Schaek en zijn medewerkers met harde vragen geconfronteerd. "Hadden wij soms iets over het hoofd gezien? Eén van de conclusies was dat het voorveld gesensibiliseerd moet worden inzake kindermishandeling. Bij dat voorveld is er soms een grote handelingsverlegenheid. Niet durven ingrijpen. De signalen niet of amper herkennen. Niet weten hoe je tegenover de ouders de situatie onder woorden moet brengen. Niet weten waar er deskundige partners te vinden zijn. Wij willen kennis en vorming aanbieden. Wat is kindermishandeling en hoe ruim kan je dit begrip opvatten? En vooral: hoe ga ik ermee om? Hoe zorg ik dat er in de organisatie een visie rond ontwikkeld wordt, zodat de kennis geconsolideerd wordt? Hoe bespreek ik dit met ouders? Hoe breng ik mijn bezorgdheid onder woorden?"

Al die vragen hebben geleid tot het ontstaan van

TIJDELIJK HULPAANBOD

De Centra Kinderzorg en Gezinsondersteuning (CKG) worden ondersteund door Kind en Gezin. Het gaat om centra die zich richten op gezinnen met kinderen tot twaalf jaar oud. Gezinnen stellen de centra een hulpvraag omdat er opvoedingsproblemen zijn. De centra bieden met een tijdelijk hulpaanbod een perspectief op verandering aan. In 10 tot 20% van de gevallen is er sprake van (een vermoeden) van kindermishandeling.

HET OPEN POORTJE

Het draaiboek van Het Open Poortje toont hoe je op lokaal niveau een sensibiliseringsactie rond kindermishandeling kan voeren. Hoe start je een geëngageerde werkgroep? Wie betrek je erbij? Hoe bereik je de doelgroep? Hoe bouw je een partnerschap op met het lokale beleid? Hoe werk je een vormingsaanbod rond kindermishandeling uit? Wie coördineert het proces? Het draaiboek wordt in een eerste fase in Oost-Vlaanderen verdeeld. Het kan ook besteld worden via CKG Het Open Poortje: ckgshops@telenet.be.

de werkgroep Sensibilisatie Kindermishandeling. Die heeft in de regio Sint-Niklaas ruim 350 mensen uit het voorveld een 'bewustwording' rond het thema aangeboden. Schaek: "We bereikten hiermee zowel de medewerkers als de leidinggevenden. Onze ervaring is vervolgens samengebracht in een draaiboek. Hiermee bieden we andere lokale partners een scenario dat ze aan de lokale noden kunnen aanpassen."

IEDERS VERANTWOORDELIJKHEID

Wanneer Schaek met anderen over kindermishandeling praat, merkt hij dat het onderwerp moeilijk valt. "Met de minuut zie ik dan het onbehagen toeneemen, zodat ik al snel over minder bedreigende thema's begin te praten. Waar komt dit onbehagen vandaan? Voelen we ons verlegen om kindermishandeling te bespreken omdat het te dicht bij ons zelf ligt? Hebben we angst dat we zelf te ver zouden kunnen gaan? Of schrikt het onderwerp ons af omdat we er zo weinig over weten? Met ons draaiboek willen we lokale verantwoordelijken een houvast bieden. We willen hun kennis vergroten en hen in staat stellen te praten over kindermishandeling." De aanpak en preventie van kindermishandeling vergt een breed beleid. Iedereen, ook niet-professionelen, moet zijn verantwoordelijkheid opnemen. Schaek: "In Nederland heb je bijvoorbeeld het initiatief 'Homestart'. Vrijwilligers zorgen voor de ondersteuning van kwetsbare gezinnen. Het gaat om oma's die er de tijd én de moed voor hebben. Preventief werken inzake kindermishandeling mag dus niet integraal worden uitbesteed aan deskun-

digen. Kindermishandeling is een samenlevingskanker die media- en politieke aandacht verdient, want de kostprijs is hoog. Sommige slachtoffers worden daders, anderen worstelen hun hele leven met hun ervaring."

"Mijn vader was een schuchtere man. Ik zie hem nog af en toe. We praten niet over vroeger. Ik vind het beter zo. Mijn eigen kinderen hebben de leeftijd die ik had toen ik door papa werd misbruikt. Voor geen miljoen zou ik terug kind willen zijn. De eerste keer dat hij aan me zat, zit nog haarscherp in mijn geheugen. Die schok kan je niet beschrijven. Ik moest zwijgen. Anders zou hij misschien zelfmoord plegen. Dan zou ik het hele gezin ontwricht hebben. Daarom weet mijn moeder nog altijd niks." (Yasmine, 32)

BREDE VISIE GEZOCHT

Arnold Schaek vindt dat de Vertrouwenscentra Kindermishandeling meer omkadering verdienen. "Jaarlijks moet elk centrum zo'n 1.000 aanmeldingen opvolgen. Intussen moet er ook vorming worden aangeboden. Kan die deskundigheid op die manier ten volle benut worden? We hebben meer basale, preventieve initiatieven nodig. En een visie die in de diepte en in de breedte is uitgewerkt. Een heus zorgprogramma voor kindermishandeling dat een ruime strategie van efficiënt partnerschap tussen de belangrijke spelers regelt." Het is niet onterecht om te beweren dat de betrokken organisaties weinig samenwerken. Zowel het Kinderrechtencommissariaat, de Centra Kinderzorg en Gezinsondersteuning (CKG), de parketten, de Vertrouwenscentra Kindermishandeling, als de Centra voor Integrale Gezinszorg (CIG) werken relatief autonoom. Er zijn intersectorale verschillen. En de organisaties zitten verspreid op het federale en het Vlaamse beleidsniveau. Er gaat zoveel energie naar de administratieve rompslomp dat de uitbouw van een ruim zorgprogramma voor kindermishandeling niet prioritair is. Een positief initiatief is het feit dat de oprichting van een Kenniscentrum Kindermishandeling wordt overwogen. Arnold Schaek: "Hopelijk wordt dit een ontmoetingsplaats voor alle betrokken partners. Ook is er meer politieke moed en betrokkenheid nodig. Ik wacht nog op het eerste politieke programma dat kindermishandeling als één van de kernthema's erkent."

"Kindermishandeling is een samenlevingskanker die media- en politieke aandacht verdient, want de kostprijs is hoog."

► Reacties welkom op www.weliswaar.be/forum